СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 271. — Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 20. падолиста, 1923.

VOL. XXXI. — No. 271. — Jersey City, N. J., Tuesday, November 20, 1923. — THREE CENTS

УРЯД ПОБОЮЄТЬСЯ СТРАЙКУ ВУГЛЕВИХ РОБІТНИКІВ НА ВЕСНУ

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 18. падолиста. — Спід, асистент федерального адміністратора топлива, видав публичну заяву, в котрій висказує побоювання, що на слідуючу весну прийде до завішення роботи в копальнях мягкого вугля, бо після всякої правдоподібности до сього часу робітники та властителі не погодяться щодо умов нового юнійного котракту.

ЗА ПІДНЕСЕННЄ РОБІТНИЧОЇ ЗАПЛАТИ В БУДІВЛЯНІМ ПРОМИСЛІ

НЮ ЙОРК, 18. падолиста. — Недавнє домаганнє Ради Будівляних Промисловців підвисщити робітничу заплату робітникам при будовах ще не було розбиране товариством будівляних підприємців, котре відбуде своє засіданнє аж в середу. З голосів, однак, поодиноких підприємців видно, що вони лагодяться відкинути домаганнє робітничих юній.

ОБРАДИ КУЛИДЖА НАД ОБНИЖЕННЄМ ПОДАТКУ

ВАШІНГТОН, 18. падолиста. — Президент Кулидж відбув наради з провідниками републиканської партії в конгресі, на яких обговорювано можливість обниження особисто-доходового податку.

На сих нарадах президент мав станути виразно за пляном обниження податку, поданим секретарем скарбу Мелоном, та заявитися недвозначно проти бонуса для ветеранів. Републиканські провідники станули за президентом та застановлялися, як притягнути до своєї акції демократів.

НОВІ МІЛІОНИ НА ПРОГИБІЦІЮ

ВАШІНГТОН, 18. падолиста. — Федеральні урядники, стоячі близько президента Кулиджа, кажуть, що він предложить конгресови проект на ухвалення коло 28 міліонів долярів на скріплення фльоти, що має ловити пачкарів горячих трунків.

ПРОЦЕС ПРОТИ ҐУБЕРНАТОРА ВОЛТОНА

ОКЛАГОМА СИТІ, 18. падолиста. — На процесі, який веде стейтовий сенат проти стейтового ґубернатора Волтона за надужиття власти, прийшло нині до острих перепалок межи обжалованим а трибуналом. Волтон закидав трибуналови сторонничість, а його протести мало не довели кілька разів до кулачної росправи в суді. Остаточно Волтон демонстраційно покинув салю росправи.

МАЮТЬ ВЖЕ ДОСИТЬ СКАНДАЛІВ

ВАШІНГТОН, 18. падолиста. — Сенатовий комітет, що веде слідство над маєтковим зарядом федерального бюра ветеранів, постановив на будуче обмежати зізнання свідків, які не знають про бюро нічого кромі скандалів.

Се певно наслідок осторого одного з провідників ветеранів, котрий закинув комітетови, що він своїм слідством шкодить не тільки бюрови, що всім ветеранам взагалі.

КУ-КЛАКС-КЛЕН СЛАБНЕ В МІСЦИ СВОГО УРОДЖЕННЯ

АТЛАНТА, Джорджія, 18. падолиста. — Кленсмени застрашені немало упадком членьства Клена в стейті Джорджії, котра була колискою сеї організації. В цілому стейті слідно сильний зворот публичної опінії проти Клена. Се видно передовсім в самій Атланті, яка стала тепер виразно проти-Кленівська.

ПРОТИ-КЛЕНІВСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 18. падолиста. — Нині зорганізувався тут так званий Горожанський Комітет чуйности, що поклав собі за ціль боротися проти Ку-Клакс-Клена в сій місцевости.

На організаційних зборах було понад 4,000 осіб. Бесідниками були проповідники, мейор міста та двох Муринів. Мейор міста заявив, що він дав приказ, щоби на случай якогось заворушення зі сторони Кленсменів давано сиґнали населенню при помочи сирен (корабельних труб), уставлених на молочарнях.

Мейор міста говорив, що він дістав від Кленсменів погрози, що вони пімстяться на ньому. „Най вони лишень прийдуть до мене. Кожда людина, що боїться денного світла та ховає своє обличе під каптур, є або обманець або злочинець, і так і треба з ним поступати."

ЗАКЛАДАЮТЬ РАДІО НА ПОЧТОВИХ ЛІТАКАХ

ВАШІНГТОН, 18. падолиста. — На літаках, якими возиться почту, почато закладати радіові прилади, при помочи котрих можна буде порозуміватися зі землі з летунами у воздусі.

ХОЧУТЬ РОЗКРИВАТИ СКАНДАЛ З ДИПЛЬОМАМИ

ГАРТФОРД, Конектикат, 18. падолиста. — Ґубернатор стейту Конектикату відбуває конференції зі стейтовою прокураторією та провідниками стейтової леґіслятури, щоби почати якісь урядові кроки проти лікарів, які мають практикувати медицину на основі підроблюваних дипломів. Таких лікарів в сьому стейті має бути коло 200.

ДЕМОКРАТИ ВИСУВАЮТЬ КАНДИДАТУРУ ВИЛСОНОВОГО ЗЯТА

ФРЕНЧ ЛИК, Індіяна, 18. падолиста. — Провідники демократичної партії рішили на своїх нарадах висувати при слідуючих виборах президента кандидатуру Вілієма Мекаду, зятя бувшого президента Вилсона.

КОМАНДУЄ МАНЕВРАМИ З ВОЗДУХА

При недавних морських маневрах коло Сан Дієго, в Каліфорнії, командував адмірал Самуел Робинсон кораблями зі свого бальона, який мав на собі прапор команданта, як се звичайно має корабель в бою.

КІЛЬКО ГОРІВКИ ВИПИЛИ АМЕРИКАНСЬКІ "ХОРІ"

ВАШІНГТОН, 18. падолиста. —Урядова статистика з роспродажі горівки по аптеках показує, що американські лікарі виставили сього року 11 біліонві 268 тисяч рецепт (прескрипцій) на алькоголічні напитки яко лік та що на основі сих рецепт аптеки продали майже півтора міліона гальонів алькоголічних трунків.

75 ЛІТ ЖІНОЧОЇ БОРОТЬБИ

Національна жіноча партія, що вела боротьбу за рівноправність жінок в політичному життю, обходила недавно в Вашінгтоні ювилей 75-літної боротьби за рівноправність.

ПОПАВ ЧЕРЕЗ В СУД

Перед міського суддю в Йонкерсі, під Ню Йорком, поставлено онугді якогось Михайла Ґліна, обжалованого за піятику. Коли суддя спитав обжалованого, чи він пив, сей признався до вини. Суддя питає, чому він пив. Обжалований каже, що його болів зуб, і він хотів його вирвати, але не мав відваги піти до зубара. На відвагу випив він два келішки.

"А в лікаря були?" — питає суддя.

"Ні, не був. Бо як випив два келішки, то вже не тямив, що зі мною сталося."

Суддя пустив його на волю, взявши від нього обіцянку, що не буде пити навіть на відвагу

ЛЕТНИЧЕ ПОЛІПШЕННЄ ПРИЧИНОЮ КАТАСТРОФИ

Недавно стали американські летуни робити спроби з наповнюваннєм аероплянових збірників підчас лету. Ціль сього була защадженнє часу, як тратилося досі на набираннє ґазоліни чи якого там другого топлива. Щоби запобігти потребі висідання та нового піднoшення, придумано, щоби на будуче на стрічу літакови, потребуючому топлива, виїзджав другий, запасений сим топливом, підїзджав до першого, спускав ґумову рурку та наливав йому топлива підчас лету. Проби показалися вдачними, і аж в неділю трафилася в Тексасі перша нещасна пригода з нагоди такого наповнювання збірника топливом у воздусі.

Коли саме поручник американської армії П. Вагнер підїхав зі своїм літаком під літа поручника Волтера Пека, котрий мав йому дати ґазоліни, спідний літак чомусь не видержав рівного лету та зударився з горішним. Наслідком зударення Вогнер погиб з розбитим черепом. Другий летун вратував собі життя.

ЯК СТОЯТЬ ЧУЖІ ГРОШІ?

На нюйорському грошевому торзі майже всі гроші в останніх часах падуть. Се вказує на непевну ситуацію в Европі. Падуть "гроші" не тільки побитих у війні держав, але також і недорослих а спухлих як Польща і Румунія, а навіть і гроші побідників.

Англійський стерлинг за тиждень впав на 10 центів. Дня 15-ого с. м. платили за нього в Ню Йорку лише $4.33, хотяй ще тому тиждень платили по $4.43.

Француський франк за тиждень упав о 11 точок. Вчера за нього платили по 5.31 цента.

Бельґійський франк упав о 10 точок. Платили за нього по 4.65 цента.

Італійська ліра за тиждень впала о 20 точок. Плачено тепер за неї по 4.24 цента.

Чесько-словацька корона впала за тиждень о 2 точки. Тепер платять за неї по 2.90 цента. Один міліон чеських корон $29.000.

Румунська лея (лев) пів цента. Один міліон румунських левів $5.000.

Угорських (мадярських) корон тепер 1 міліон за 55 долярів.

Австрійських корон, які від довшого часу держаться стало, 1.000.000 за 14 американських долярів.

Польських марок два міліони за доляра.

Німецьких марок 5 тріліонів за доляра.

Бразилійські мілрейси, котрі нормально коштували по 33½ американського цента, тепер продаються по 8½ цента. На 1 доляра іде 12 мілрейсів.

Канадійські доляри по 98 американських центів.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ВЛАДА ПЕРЕТЯГАЄ УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ ІЗ ЗАГРАНИЦІ НА СВОЮ СТОРОНУ

РИҐА, столиця Латвії, 18. падолиста. — Від певного часу большевицькі закордонні комісаріяти в Москві і в Харкові (теперішній столиці України), робили пильні заходи, щоби спонукати українських націоналістів, котрі є на добровільному вигнанню заграницею, а зокрема Галичан і Подолян (може Волинців), щоби вернулись до рідного краю.

Большевики дають вождам українських повстанців важні становища, особливо недалеко „польської" границі, числячи на українсько-польську ворожнечу, яку ще побільшила найновійша польська політика супроти Українців.

По довгих переговорах большевицька влада дозволила вернутись домів отаманови повстанців Тютюникови, котрий давнійше був найбільше довіреним помічником Петлюри. Большевики жадали від нього доказу його льояльности з причини, що він був вождом многих повстань і нападів. Щоби показати свою льояльність для большевицької влади, Тютюник передав большевицькій „чрезвичайці" в Харкові повний архів (збір документів) українських патріотів, який, як кажуть большевики, містять незвичайно важні документи у справі відносин українських повстанців з Польщею та аліянтами.

З большевицької сторони повідомляють, що Тютюник одержав важнє становище в українському военному комісаріяті. Він, як кажуть, подав большевикам відомости про діяльність українських патріотів під большевицькою владою і тим робом спричинив їх арештованнє.

Відколи Тютюник вернувся на Україну, за ним туди подалось богато його приклонників. Кілька днів тому прибув на стацію в Шепетівці цілий ешелон, котрий передше був під Польщею.

Офіцирів Тютюника розміщено здовж границі яко найбільше довірену сторожу проти Польщі.

Славнозвісний український професор і політик Михайло Грушевський звернувся з прошеннем до большевицького уряду, щоб йому дозволив вернутись на українську територію і відновити свою працю.

Большевики зачали безсумнівно нову політику не тільки на Україні, де комунізм найбільше непопулярний і всюди є зоружені банди (себто, повстанці), але також і в других так званих републиках, а особливо в тих, що граничать з не-советськими державами, щоб використати національні змагання для запоруки безпеченства границь.

Недавно в тих републиках большевицька влада проголосила місцеву мову одинокою урядовою мовою, виключаючи московську мову навіть там, де російське населеннє переважає.

Також ріжними іншими способами зачали большевицькі теоретики з Москви ширити задля хвилевих цілий найвузші форми націоналізму.

(Се знак, що повстанський рух на Україні мусить бути сильний. Большевики, не можучи його опанувати самі, беруться на хитрість і вживають повстанців-вигнанців, котрим вигнаннє в Польщі осточортіло і пійшли би з усяким проти Польщі. Большевики можуть використати сих повстанців проти Польщі, бо всі Українці, що пізнали Польщу, її смертельно ненавидять, але се ще не значить, що повстанці на Україні зараз поспішаться кинути боротьбу проти московсько-большевицької окупації).

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ГРОЗИТЬ, ЩО БУДЕ ДЕРЖАТИ НІМЕЦЬКІ КРАЇ В БЕЗКОНЕЧНІСТЬ

ПАРИЖ, 18. падолиста. — Нині говорив француський премієр Пуанкаре в Неї.

У своїй промові він зложив замітну заяву. Він сказав, що відтепер Франція буде держати в окупації німецькі землі не лише задля стягнення з Німеччини военних відшкодовань, які назначено у версайському мировому договору, але також і задля змушення Німеччини до виконання всіх других постанов того договору.

Сі слова француського премієра треба так розуміти, що хотяйби Німеччина Франції все заплатила, що „винна" по постановам „мирового" договору, то Франція поти не вступиться з німецької території, поки її армія буде перевисщати 100,000 жовнірів, як се Німеччині приписано в „мировому договорі". Се буцімто Франція вважати-ме забезпекою своєї границі перед Німеччиною.

Далі він грозив Німеччині, що „наложить на неї нові кари", якщо вона не сповнить нових француських домагань.

ФРАНЦІЯ УСТУПАЄ

ЛОНДОН, 18. падолиста. — Покищо англійсько-француське порозуміннє не буде зірване. Франція, як запевняють з Парижа, уступить тепер Англії і не буде напирати, аби тепер окуповано портове місто Гамбурґ.

НІМЕЦЬКИЙ КАНЦЛЄР ПЕРЕХВАЛЮЄТЬСЯ ЧУЖИМ КОШТОМ

БЕРЛІН, 18. падолиста. — Нині промовляв німецький канцлер др. Ґустав Штреземан на зібранню німецької народньої партії, до якої він належить.

У своїй промові заявився він проти дальшої диктатури в Німеччині і проти прогнання кронпрінца Фрідріха Вільгельма з Німеччини.

Далі він став чванитись дипльоматичними успіхами свого правительства на міжнародній арені. Завдяки тій „дипльоматії", казав він, вдалося зблизити дві англьо-саксонські нації (себто, Велику Британію й Америку) до співпраці в одному напрямі. Далі, на його думку, вдалось відтягнути від Франції Італію, а навіть потрохи і Бельгію, так що тепер Франція вже цілком відокремлена.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і загpackницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свобода" 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПРОДАЮТЬ УКРАЇНУ.

Як доносять з Москви, большевицький московський уряд уже продав за границю 50 міліонів пудів збіжа, себто першу четвертину тої маси, що призначена була зі сьогорічного збору на вивіз.

Рівночасно друга телеграма, теж виходяча з кругів, близьких большевицькому урядови, повідомляє, що большевицький уряд в Москві веде з американськими підприємцями торги за продажу їм руди з українських копалень.

В той спосіб продає Москва українське богацтво. Плоди української землі, добуті українським потом та мозолем, розпродують московські большевицькі чиновники.

Що з сього розпроданого добра дістанеться Україні? Відомо, нічого. Хиба те, що за се добро будуть наживатися кати України та що зі стола катів капне охлап тим виродним синам України, що за сей охлап лають на вірних синів України.

Український народ на живому приміру дістає науку, що справа самостійної української держави се не забаганка українських панів, але жива потреба українського селянина та українського робітника.

ЩЕ ОДНА БОЛЬШЕВИЦЬКА МЕРТВОРОДЖЕНА ДИТИНА.

Атеїстична нагінка на російську православну церкву мала місто бажаного ними наслідку якраз противний наслідок, бо вляла в неї життя, зробила її дорогою для вірних, додала попам, що загально вважалися за дармоїдів, авреолі мучеництва. Була се словом ще одна червона компромітація большевицького уряду, показуюча ще один злишний раз, як слабо вони розуміються на психольоґії народних мас, котрими беруться руководити.

Скомпромітувавшися на сій акції, вони кинулися підривати зростаючу в силу московську православну церкву ще на другі способи. Межи иншими висунули проти неї свою церкву, підпирану большевицьким урядом, ведену людьми, прихильними большевицькому урядови. Як за царських часів православна церква було оруддєм царів, так нова церква мала стати оруддєм большевиків. Сю церкву назвали гучною назвою живучої.

Стільки живучої сили в сій живучій церкві, показалося недавно на зборах епископів методиської епископальної церкви, що відбулися на днях в Бруклині. Головним питанням сих зборів була допомога живучій церкві в Росії. Підчас дебати вийшло на верха, що два епископи сеї церкви, які недавно були в Росії, обіцяли проводирам живучої церкви, що зберуть на її допомогу суму 50,000 долярів. До кінця сього року мали сі епископи зложити живучій церкві першу рату допомоги в сумі 17,000 долярів.

Факти для живучої церкви дуже замітні. Наперед факт, що справославну церкву мають піддержувати методиські епископи, яким засади православя чужі. Далі замітний факт, що на сю пролетарську церкву мають збирати гроші серед американських капіталістів. А з усего найцікавійший факт, що живуча церква не має навіть на стільки підпори серед живих людий в Росії, що не має навіть на своє піддержанне гроша, але мусить іти просити допомоги американських епископів, протестантів та капіталістів.

ПЕРШЕ ПАДОЛИСТОВЕ СВЯТО В НЮ ЙОРКУ.

Першого падолиста обходили сього року американські Українці по всіх кольоніях в Злучених Державах. Однак нігде вони не святкували так відповідно, як се зроблено в Ню Йорку.

Нюйорське свято заслугує на увагу своїми плодами. І по других кольоніях збиралися тисячі людий на свято, і по других кольоніях говорилися гарні промови, і по других кольоніях люди сумували над світлою хвилиною в нашій недавній бувальщині, але нігде святкованнє не зробило тільки позитивної праці для дальшої боротьби за визволенне українського народа.

Власне в такі хвилі, як теперішна, треба підносити всі обходи, в яких менче гарних промов, а більше гарних діл; на яких менче гарних слів, а більше гарних поступків; в яких менче паради, а більше жертв; в яких менче гарних плянів, а більше гарних вислідів.

Збільшенне боевого фонду проти Польщі о пів тисячі долярів се один результат, яким можуть Нюйорчани цілком слушно почванитися. Признання за се належиться Січи ім. Богдана Хмельницького в Ню Йорку та всім українським товариствам міста Ню Йорку, що так гарно зрозуміли творчий заклик Січи та своєю участю допомогли зробити се свято доспіхом практичної роботи.

Коли нюйорська громада не покине сеї праці, але буде далі йти дорогою витревалої, практичної роботи для допомоги старому краеви, то вона скоро стане світлом для всеї української іміграції в Америці.

НА ДВА ФРОНТИ.

Антисемітизм і погромництво. — Погромна ідеольоґія. — Компромітація українського руху. — Прощальне слово до лівих і правих московських наймитів.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

—o—

Тавро московської „державної мудрости", як і тавро московської безграмотности, з фатальною неминучістю проглядає крізь кождий рядок писанини „Укр. Козака".

Війска Денікина мали на своїх прапорах написи: „Вирізуйте Жидів — ратуйте Росію". Цей самий напис має „Укр. Козак" на своїм прапорі, лише з відповідною відміною: „Вирізуйте Жидів — ратуйте Україну".

Коли не вірите, то ось вам цитати:

„Отже чи з жидівством проти України, чи проти Жидів в імя України"...

„Мусимо перш усього „убити Жида в самих собі"...

„Ні татарський погром, ні роздори князів, ні чорні ради (?) нас не зруйнували і ми їх побороли, а поборолй лише через те, що не мали в той час ні Бардахів, ні Марголінів, ні Раковських"...

Ці всі „цвітки дрібні" ми насмикали лише з одної статті А. Сергієвича (чи не Полтавця?) „Єдиний національний фронт". Це, бачете, відповідь „Укр. Козака" на статті Винниченка й Шаповала в „Новій Україні" на ту саму тему.

Ну, й відповідь! — можна сказати. — Аж у носі закрутило та в грудях защищало, наче дуже сердитих „корішків" чоловік накурився...

*

Чим подібна писанина відріжняється від тих погромних відозв, які за царських часів ширились від імени „Союза Русскаго Народа", „Союза Михаила Архангела" та „Двуглавого Орла"? Ріжниця лише в тім, що ті відозви писались на „общепонятном языке", а „Укр. Козак" перекладає їх на поганеньку „малоросійщину" та для годиться робить невдалі екскурсії в область української історії.

Зате ці погромні вигуки різко відріжняються від усього, що досі писалось українською мовою про жидівське питаннє. Не раз і не два згадує Шевченко в своїх творах про Жидів, і не жалує він чорних фарб, щоб змалювати неґативну ролю жидівства на Україні, але ніхто Шевченка погромщиком не назове. Так саме знайдеться у творах наших инших письменників чимало речень і цілих сторінок, присвячених цьому питанню. Але й до тих письменників ніхто не приліпить ярличка: „погромщик".

У навійших часах на Придніпрянщині була викристалізувалась антисемітська течія, яка гуртувалась коло полтавського „Рідного Краю". Явною антисеміткою була сама редакторка „Рідного Краю" Олена Пчілка, явними антисемітами були її найблизчі співробітники Ф. Немоловський (Немо), С. Шелухин та инші. Але погромщиками їх ніхто не називав і не смів назвати. Та й вони самі з огидою та обуреннєм виреклися-б всякого ідейного звязку з Гамзей-Гамзеїчами, Чеберячками, Пуришкевичами та Замисловськими. Бо одне діло — антисемітизм, а инше діло — погромництво.

*

Погромна **ідеольоґія** — це та „нова нота", яку вніс „Укр. Козак" в українське суспільне життя. Він не числиться з антисемитизмом та погромами, як з побутовим явищем, він не аналізує причин, що викликали це явище, він не шукає способів, щоб це явище усунути. Ні, він намагається роздмухати вогонь ненависти, бо виходить із засади, що **тільки на жидівській крови може бути збудований храм української волі.**

Ця людожерна ідеольоґія, колиб вона прищепилась і пустила парости на українськім ґрунті, моглаб причинити українській справі невимовну, страшну й непоправиму шкоду. Про шкоду зовнішню, міжнародню вже й говорити нема чого: кождий сам зрозуміє, яка то буде компромітація для української справи, коли до неї прилипне марка погромництва. Вже й так де-хто каже, що в жидівській крови **потонула** українська державність. І то кажуть не Жиди, а такі Українці, що дай Бог Полтавцям та Лисюкам бути хоч у третім поколінні такими патріотами й націоналістами!

Та про зовнішню шкоду ще можна сперечатись. „Що нам, мовляли, до світу, коли світ про нас не хоче знати! Будемо внутрішно дужими, то світ сам прийде на поклін, а будемо внутрішно слабими, то ніякий світ нам не поможе, хоч які-б ми були гарні, чесні й симпатичні". Це до певної міри справедливо. Але в тім-то й річ, що **погромна ідеольоґія „Українського Козака" таїть у собі величезну внутрішню небезпеку для українського руху.**

Найбільша її небезпека полягає в тім, що вона **заколисує** українську національну думку й скеровує її **на манівці.** Це так легко й принадно простити собі всі гріхи й сказати: „Жиди поховали українську державність"... Полтавці та марґаринові Бантищі так і роблять. Але **в той день, коли так стане думати ціле українське суспільство, українська національна справа буде похована навіки.**

*

Треба бути „березневим Українцем", треба не мати ані крихти національної самопошани, щоб висловити таку дику гадку, немов би пара жидівських діячів могла знищити наслідки боротьби цілих українських поколін. А коли Бардахи й Марголіни справді відограли таку фатальну й рішаючу ролю, то де-ж тоді були Полтавці, Бантиші, Моргуненки й Лисюки? Чому вони тоді, в найбільш критичній хвилі, не виступили активно й не запобігли тим „жидівським інтригам"?

Шкода й слів, щоб доводити безглуздє погромної ідеольоґії „Укр. Козака" під кождим зглядом. Справа тут настільки очевидна, що мимоволі виникає підозріннє, чи не має „Укр. Козак" метою — **скомпромітувати український рух назовні та ослабити його внутрішно.** Коли пригадати собі інструкцію, яку свого часу дістав приятель Полтавця Бармаш, і коли збагнути, що нині за спиною Полтавця стоїть Бискупський з цілою московською чорною сотнею, — то це підозріннє вже не покажеться таким безпідставним.

Колиб наша громадська опінія була краще зорґанізована, колиб у нас взагалі істнувала **кристалізована громадська опінія,** то „нормальним Українцям" ледве чи довелося-б одбиватись од таких ворогів, як Вітик, Харченко, Меленевський та Суровцева з одного боку, й Полтавець, Бантиш-Каменський, Моргуненко та Лисюк — з другого. Але українська громадська думка, по пережитих розчарованнях та неповодженнях, блукає нині манівцями, старі народні авторитети втратили кредит, а нові ще не народилися — й тут кождий спритний „рибалка" закидає свій невод і чекає, заки дурна риба сама зловиться.

Тому в останнім часі так і наполягають „ненормальні" Українці з лівого та правого фронту. Ще яких пару років тому ніхто з них не посмів би й носу показати прилюдно, а не те що виступати в ролі публіцистів і теоретиків. А нині, коли українське лихоліттє затягується все більше, вони все набираються нової відваги, й отсе вже чуємо, як українською мовою прилюдно вигукується — з одного боку:

— На поклін до червоних катів!

А з другого:

— Бий Жидів!

І нетільки вигукується, а пишеться у друкується — тою самою українською мовою, якої досі ще ніхто не осквернив, якою досі ще ніхто не зловживав для поганого й щкідливого діла...

Щож на це „нормальні" Українці?

Замісць дати рішучу одсіч напасникам зправа й зліва, замісць крикнути до них одностайно: **„Руки пріч від української справи!"** — вони часто й густо, через свою незорієнтованість і через безголовє своїх провідників, дають себе зловити на словесний туман цих обмовкослених соціялістів-жидолюбів і монархістів-жидофобів. А ті радіють і тішаться: „От, мовляли, як легко одурити того дурного хахла! яку байку йому не роскажи — він усе пойме віри, ще й на грошенята дасть розжитись!"...

Ну, та не всі-ж такі легковірні й добродушні. Є ще й такі, що потрафлять дати одсіч цим темним силам, цим ловцям риби у каламутній воді. Хай же начуваються Вітики, Меленевські Полтавці й Лисюки! Тут вони прочитали лише **частину** правди про своє темне життя й про свої ще темнійші цілі. Коли на те піде, то можна буде росказати про них і **цілу** правду...

Ще одно слово, Панове Вітики, Полтавці і як вас ще там називають! Полагоджуйте ваші приватні справи, як знаєте й хочете, наймайтесь на службу хоч до дідька, мачайте пальці в найбруднійші калюжі — але **до вільного українського слова вам зась!** Складайте таємні записки й меморандуми, подавайте секретні доклади й проєкти — тільки **не вилазьте на денне світло, тільки не микайтесь у публіцистичні ризи!** Коли-б вам не прийшла в голову нещаслива думка видавати „Нову Громаду" та „Укр. Козака", то не довелося-б вам прочитати й прикростей, тут про вас написаних. А тепер вже не погнівайтесь: зробили ви насильство над вільним українським словом, взяли ви його на послуги для ваших брудних і ганебних цілей, — отже воно на вас і помстилося.

Берлін, 19. вересня.

Радянин.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР В БЕЙОН, Н. ДЖ.

„Ой нема то краю
Над ту Верховину
Коби мені погуляти
Хотяй одну годину".

Одну!? І на дві години українські серденька полинуть в старий край. Їхати до краю коштує мало не 150 долярів в оден бік себто в одну сторону. А тим часом без великих коштів бо тільки за 2.00 доляри можетет бути в старім краю. Неоден гром. з Українців або Українок поспитає та в який спосіб? А от прийдіть на **„Концерт"** Українського Національного Хору" під батутою Кошиця, — котрий то концерт відбудеться дня 23 падолиста 1923 року, в **Гай СкУл Авдиторіюм,** В. 31. Улиця поміж булівардом а евною С. Це є одинока нагода для Українців з Бейону Н. Дж., Елізабету Н. Дж., Джерзі Сіти Н. Дж. Стейплетону, Н. Дж., і иньших близших околиць побачити і привитати численькою участию **Укр. Національний Хор.**

В Бостоні Поляки величали Галера а ми Украіці з Бейон. Н. Дж. і околиці возьмім чисеньку участь і покажім чужинцям, що ми не цей народ за який нас предсталяють ляхи, а Народ гідний пошани і вільної свободи для Мати України.

На цей концерт є запрошені усі мійські урядники з Бейон, Н. Дж.

Наше жіноцтво в Бейон, Н. Дж. хай візьме живу участь. Заздрости хто робить і за чиїм почином приїжджає Укр. Нац. Хор до Бейон, Н. Дж. хай межи нами не буде. Покіля що, добре що і так сталося, що Бейонська Укр. Громада буде мала честь бути занотована в ряд з иньшими громадами, що мали нагоду витати славного нашого Укр. Сівача культури батька Кошиця і єго співаків та співачок.

Білети можна набути у Маршалс Мюзик Стор, 441 Бродвей у Дмитра Миян 30 І. 21. Улиця і Клейн Форин Ексчендж Банку. 445 Бродвей, а також при касі у Гай Скул Авдиторіюм.

Так само звертається шановним громадянам щоби уважали і не приходили з такими діточками, котрі нерозуміють концерту а розпочинають свій власний.

Тому позір Українці з Бейону, Н. Дж. і околиці! Нас в Бейоні живе понад 5 тисяч а Поляків 16 тисяч тож залежить від нас показати Американцям хто ми і чиї ми діти?

До побаченняся
На концерті
Сусід.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Семен Вітик, котрий недавно ще був проти большевиків на Україні, тепер є їх приятелем і видає журнал „Нова Громада", в котрій хвалить совітських окупантів на Україні? Чи Ви знаєте, що коли шукаєте вдоволення, чистої 100% турецької цигаретки, мусите курити Мюреа?

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВАЖНА СПРАВА.

—o—

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОГРАФІЇ.

Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові приступило до дуже важної роботи, а саме — до провадження біжучої української бібліоґрафії. В сій цілі завязано при Науковім Товаристві спеціяльну Бібліоґрафічну Комісію, яка має вести згадану бібліоґрафію.

Нема чого розводитися про вагу і значіння нового наукового підприємства нашого Товариства. Але власне велика вага і значіння його накладають на нашу суспільність обовязок в міру сил своїх причинитися до як найкращого, як найповнійшого виповнення Бібліоґрафічною Комісією тих важких завдань, які перед нею стоять. Аджеж така справа як укладання бібліоґрафії потрібує чимало накладу праці, чимало клопоту, а головно доброї бібліотеки.

На жаль, як ні дбає Наукове Товариство про свою бібліотеку, то всеж через невеликі свої засоби воно часто-густо не може скуповувати все, що проявляється в нашій мові. Се — раз. А друге — українська літературна продукція в наших часах не тільки сильно зросла, а й дуже розкидана. Справді! Де тільки не виходять українські книжки і часописи: скрізь, де доля не закинула наш нарід, — не тільки в Европі, а й у далекім Сибіру і за великим океаном — в Америці! Вже одна така розлеглість території нашої видавничої продукції сильно утруднює стеження і збирання всіх українських видань, бо про богато друків можна навіть не знати. Без помочи самої суспільности Науковому Товариству годі обійтися.

Бібліоґрафічна Комісія має на мені постійно вести, рік за роком, докладний спис усього, що виходить в українській мові, де-б і ким би воно не було видано. Отже ВСІ НАШІ ВИДАВНИЦТВА на цілім просторі нашої землі, і взагалі скрізь, де гомонить наше слово і виходить наша книжка, повинні памятати про потреби нашої науки і з морального обовязку ПОСИЛАТИ ПО ОДНОМУ ХОЧАБ ПРИМІРНИКУ КОЖДОГО, НАЙМЕНЬШОГО НАВІТЬ ВИДАННЯ ДО БІБЛІОТЕКИ НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Звертаємося до видавців, авторів, редакцій, друкарень і приватних людий відгукнутися на сей наш заклик! Нехай не буде від тепер ні одної книжки, ні одної брошури, ґазети, ні одного найменшого друку в нашій мові, до концертової чи театральної оповітки включно, які-б не були прислані до Бібліотеки Наукового Товариства імени Шевченка!

Бібліоґрафія наша реєструвати-ме все, що виходить в нашій мові, незалежно від змісту видання, від національних, політичних, суспільних переконань авторів чи видавців, незалежно від правописи, якой се видання друковане (королицею, гражданкою [фонетикою чи етимольоґією], латинкою). Тому Бібліоґрафічна Комісія має право сподіватися, що всі, кому дорогі інтереси науки взагалі, а науки нашого народу з окрема, не тідмовлять їй своєї помочи.

Просимо всіх і кождого з окрема не вязатися ніякими поглядами, партійними чи якими иньшими, і присилати до нашої бібліотеки всякі видання, всякі друки в нашій мові, ким би і де би вони не були видані.

Вкінці мусимо зазначити для усунення можливих непорозумінь, що для нас варті рівнож і всякі чужомовні друки (напр. часописи), коли в них є хоч рядок тільки в нашій мові, або коли вони своїм змістом відносяться до України.

Бібліоґрафічна Комісія
Наукового Товариства ім. Шевченка.

Адреса: Бібліотека Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові, вул. Чарнецького 24.

КНИЖКА НА СЕЛІ НА ВОЛИНІ.

Із села Тростянця, луцького повіта, пишуть до ґазети „Селянська Доля", яка виходить в Луцку, на Волині:

Село Тростенець належить до найсвідоміщих сіл повіту. І старші й молодші свідомо, а то й несвідомо, тримаються гурту і мужно обороняють свої громадські права у себе в селі, та збільшують свою свідомість і орґанізуються. В селі істнує гурток орґанізації „Плуг" і філія Просвіти; передплачується богато свого часопису, а коли зайдете до читальні, то побачите, як відносяться там до книжки, яка там не цвите в шафах.

В читальні висить на стіні інструкція для тих, що позичають книжки і начинається вона так: „Шануй книгу понад усе, бо вона золотий промінь у бруді щоденного твого життя."

А навколо на стінах розліплені невеличкі карточки, а на них великі думки ріжних писменників: „Учітеся брати мої, думайте, читайте, і чужого научайтесь й свого не цурайтесь. (Т. Шевченко)"; „Книга — це заповіт старого покоління молодому (Герцен)"; „Прочитай уважно 80 гарних книг і ти будеш освіченою людиною (Рубакін)"; „Покажи мені свої книги, які читаєм, і я тобі скажу, хто ви (Л. Н. Толстой)". Коли так всі розуміти-муть вагу книжки, то наша культурно-освітна праця не буде штикульгати. — Гість.

Чи не слід би й американським Українцям пійти за пробудженими недавно братами Волинцями?

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

ДУША, ТІЛО Й ПАШПОРТ.

(з луцької "Селянської Правди").

Польський міністер внутрішніх справ Кернік вніс до сойму закнопроєкт про введенне в Польщі пашпортів. По цьому законопроєкту всякий громадянин, котрому минуло 17 літ, мусить мтаи пашпрот (довуд особisти). Селянство в межах свого повіту не потребує мати пашпортів, але там, де це буде потрібно, зі зглядів державних, самий міністер внутрішніх справ має право ввести пашпортовий примус. Йому також надається право установляти форму, зміст, термін і спосіб видавання документів о державній приналежности.

Вже тепер населенне в Польщі відчуває той тягар, який на нього наложено через впровадженне адміністративною дорогою пашпортів — (доводів особистих і "карт побуту"). В 1922 р., щоби отримати на Волині якийсь документ, заміняючий старий царський пашпорт, без котрого не можна було вийти з хати, треба було представити метрику свою, батькову, не рідно дідову, випис з книг населення тої місцевости, де був інтересант приписаний, виконати десяток ріжних формальностий, оплатити гербовий збір і 2 до 3 місяці походити від староства до маґістрату чи волости і навпаки. В той час, коли тягнулась процедура старання о "довуд особісти" — не вільно було без пропуску виїздити з постійного свого місця замешкання. Коли хтось не мав метрики, то дати й місця уродження не можна було доказати айпевнійшими документами, а треба було тоді представити "метрику нотаріяльну". Робилось це так: 60 літній дід брав часто двох 18 літніх свідків, котрі у нотаря підписували акт, що вони знають і можуть завсіди це потвердити під присягою, що Іван Панасенко родився в 1863. р. 3-го травня в с. Кукуріках, від батьків — Гаврила й Анни. Тоді, коли родився дід Панасенко, не тілько 18 літніх свідків, але й їх батьків не було ще на світі, але вони документально твердили, що добре памятають про дату й місце уроджен ня Панасенка. Це викликало сміх у населення, але всякий, хто не мав правдивої метрики, мусів рбоити нотаріяльний акт, бо цього вимагала влада.

Тепер покрасшало остільки, що замісць з місяців, треба ходити за документом 3 тижні. Що-ж буде, коли буде прийнятий соймом закон, що кожний громадянин мусить пашпрот? Які фофрмальности треба буде виконати і як ідокументи представити для отримання цього пашпорту, це має установити сам міністер внутрішніх справ. Наперід можна сказати, що формальности будуть як і дотепер, великі, а ще більша трата часу і гроша.

І кому-ж потрібні ці пашпорти? — Нікому! А користи з ния не матиме ні населння, ні держава. Міністер внутріщіх справ каже, що по введенню пашпортів уряд буде мати можливість перевести точну реґістрацію населення, а це улекщить йому стеженне комуністами й іншими революційними елементами. Це однак не оправдує цілі. За парату в Росії всяк мусів мати пашпорт, без котрого не можна було рушитись з місця. Тоді й поговірка склалась, що російський громадянин складається з душі, тіла й пашпорту. Царський уряд боявся страшно революції і длятого поліція й жандармерія тільки й мала праці, що слідила за "неблагонадьожними", а пашпорти мали їм улекшувати цю працю. Одначе політичні діячі їздили, коли і куди хотіли і мали десятки ріжних пашпортів, що їм ще більше улекшувало підпольну працю. Тепер вводити пашпортовий примус зовсім недоцільно. Коли сьогодня підроблюванне гроший стало мало не професією, то ще лекше тим, кому це потрібно, дістати фалшивий пашпорт. І длятого, колиб сойм ухвалив закон о пашпортах, це був би новий тягар для населення — ограниченне його рухів, але бажаних з політичних мотивів наслідків уряд тим не осягнув би.

Пос. Х. Приступа.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Шаґін-Ґерай

ОПОВІДАННЄ З 16-СОТИХ РОКІВ.

(2)

— То ти себе не рахуєш до козаків?

— Чому так питаєте?

— Бо йдеш до Жулкевського.

— Я присяг служити в міліції старости. Присяг, що мушу йти, куди кажуть. Впрочім тепер Жулкевські вже не йде бити нашу віру... Іде на невіру бусурмена... Ще сей рік мушу видержати. По сім році кінчиться мій час, до якого присяг. Потому буду, або крепак, або вільний козак... Запорожець... Але ви сего не скажете вашому батькови? — Гарасим додав, зміркувавши, що проговорився.

— Яке мені діло до того, або батькови, що ти будеш тоді, коли вже вийде час твоєї служби. Тепер ти мій чура... Впрочім і я не у всім одної думки з моїм батьком. Але, як ти присягав, так він мій батько, я його син. Мушу слухати... коли на моє щастє, тепер похід не проти козаків, але проти бусурмена. Ти коли приїхав?

— В ночи. Ночував на передмістю. Там коні і моя збруя.

— Яку маєш збрую? Які коні?

— Коні два верхові і два вючаки. Моя збруя шабля, пара пістолів і самопал.

— Я тут маю лише шаблю і пістолі. Але батько пише, що гіднійшу збрую дістану аж прийду до табору... Що знаєш про Турків? Де вони тепер і яка їх сила? Тут у Львові кажуть, що в цвітни чи в маю Жулкевські погромив Аліманзора і здержав його похід.

— Де там погромив! То звичайна польська перехвалка. Аліманзор, що прийшов був до Течині, не пішов дальше, але завернув, бо ще не знав, що Жулкевському, котрий тоді ще сидів в Барі, не будуть помагати козаки. З початку червня вирушив мурза Білгородських Татар, Кантимір. Сторожити границь проти него Жулкевські вислав свого зятя, нашого старосту Даниловича. В дорозі сюди я чув, що вирушив також Турак Скіндер баша і вже стоїть під Течинею (Бендери), де дожидає приходу союзників: семигородського князя Бетлянґабора, князів Волощини і Молдави та решти Турків.

— Сумніваюся, чи без помочи козаків Жулкевські устоїться проти такої сили.

— Степ широкий, є куди втікати. Турки і Татари, як прийдуть, так і вдідійдуть.

— Але край зруйнують.

— Така вже доля наших сторін. Вони у вічній руїні.

Богдан і Гарасим рушили в дорогу разом з галицьким відділом драґунів Даниловича. До табору Жулкевського, що стояв коло села Періціян за Могилевом, дібралися при кінци серпня. Богдан зійшовся з батьком.

— Мабуть не будеш мати нагоди зажити слави, — батько привитав Богдана. — Жулкевські вже переписуєся зі Скіндером, котрий рушив від Течині і посуваєся горі Дністром, по західнім, правім його боці.

— Чи не хоче гетьман помиритися з Турком на те, щоби вібраними проти него силами вдарити на козаків?

— Мабуть. Як до того прийде, то з моєї сотні не богато лишиться. Розбіжуться, бо одні не схочуть підіймати шаблі на братів, другі таки пристануть до своєвільників.

— Я не дивувавсь би. Як би не те, що Данилович наш добродій, то хто зна, кудиби пішов...

— Мовчи язичку, будеш їсти кашку. Думай собі, що хочеш, але язик держи за зубами і не зроби якої дурниці, котра нас зруйнувалаби... Ти відпічни, я піду до старости. Воєнна рада мабуть скінчилася, може будуть нові прикази.

На раді Жолкевські відчитав два листи Скіндера, оба вислані дня двайцять пятого серпня. Один лист Скіндер вислав з Рихова, другий вже з над ріки Кодима. В першім листі баша писав, що іде до Сорік, де хоче розмовитися з Жолкевським, щоби з ним обговорити плян на знищеннє козаків. В другім листі Скіндер писав, що ідучи до Сорік дізнався про наскок козаків Рашкова на його волоських союзників. Волохи відімстилися без його відома і дозволу. Взяли приступом Рошків, зруйнували і спалили його. Сі листи привіз Жолкевському турецький старшина Алмаш. Він проговорився і виявив, що Рошків казав взяти і спалити сам Скіндер, бо рашківський замок забарикадовував Татарам шлях в землі України.

Окрім листів, Алмаш привіз ще устні предложення Скіндера, яких турецький гетьман не хотів виявити всій старшині польського війска, полишаючи самому Жолкевському рішеннє, що виявити і що задержати в тайні. На воєнній раді Жолкевські тільки відчитав листи Скіндера, промовчуючи все те, що турецький посол переказав йому устно. По воєнній раді Жулкевські відписав Скіндерови таки того самого дня, себто двайцять девятого серпня. Написав, що готов розпочати переговори. Окрім листа, польський гетьман переказав турецькому устне запевненнє, що Польща не думає воювати з Турком і на доказ своєї приязни вигубить до накорінка козаче племя, сего головного ворога бусурменства.

Михайло Хмельницький почув від Даниловича, який вислід воєнної ради і вернув до свого намету.

— Не буде війни! — сказав до сина.

— Вже помирилися?

— Ще ні, але до того йде. Війско таки зараз вирушить звідси і стане табором під Яругою, бо там зручнійше боронитися. Хоч іде до мира, то все таки треба бути приготованим і на инший случай.

Першого вересня табор вже був упорядкований. Від полудня боронив його глубокий і бистрий Дністер. Щоби табор обезпечити від сходу і заходу, війско викопало рови і висипало вали. Відділ Михайла Хмельницького станув на тім кінци східного валу, що припирав до Дністра, парусот кроків перед бродом. Його задача була боронити брід, щоби ворог не пробрався через ріку на сей бік. Вали ще не цілком були готові, коли по тім боці появилися перші чамбули Татарів Кантиміра. Кантимір знав, що між Скіндером і Жулкевським ведуться мирові переговори; знав, що Жулкевскі хотів зберегчи польське війско до війни з козаками. Одно і друге казало сподіватися, що польське війско обмежиться виключно до оборони польського табора і не буде розпочинати бою, коли Татари підуть реквірувати, хоч би зпід самого носа Жулкевського. Рахуючи так, Кантимір казав своїм Татарам пробратися через Дністер, що вони й зробили. Перейшли Дністер і наскруги польського табора плиндрували, брали ясир і палили. Дехто в польськім таборі, як приміром галицький Українець і винницький староста Олександер Балабан хотіли виходитися з табору, щоби татарву зігнати назад за Дністер. І Михайло Хмельницький просився, щоби його сотни позволено вийти на герець. Сотник Данилович надіявся, що при сій нагоді відзначиться його син і зверне на себе увагу отаманів. Але коротке і тверде слово Жулькевського „ні!", закінчило всі розмови про вилазку. Жулкевскі лише написав лист до Скіндера з просьбою, щоби Татарам заборонив переходити Дністер, бо се могло би попсувати згоду між Турками і Польщею. Успіх листа показався зараз на другий день, бо Татари вернули за Дністер, де вже був Скіндер з пятнацятьма тисячами Турків, чотирнацятьма тисячами Волохів і Молдаван. Татарви було сімдесять тисячок. До них прийшов ще з семигородським війском Бетленґабор. Скіндер станув табором по тім боці Дністра проти місточка Підбіле. Між обома ворожими таборами були дві милі відстани.

На кінци валу обсадженого сотнею Хмельницького, стояла матерія, що опановувала приступ до броду по тім боці Дністра. По сім боці брід був загороджений засіками, укритими в густім молдавнику. Там день і ніч стояла сторожа з сотні Хмельницького.

Пятого вересня сторожу при самім березі мав Богдан з Гарасимом. Сиділи укриті в кущах і час до часу окидали оком брід і степ по тім боці ріки.

— Скучно тут, — промовив Гарасим.

— Мабуть завтра, позавтра скінчиться комедія війни. Вчера прийшли від Скіндера Аліага і Капіджі баша. Я чув, що Жулкевскі вже годиться на всі жадання Турків; окрім жадання, щоби Поляки самі зруйнували і не відбудовували городів, в котрих живуть козаки, і в котрих час до часу можуть мати захист.

— Всі городи в цілій Україні?

— Всі пограничні: Чигирин, Корсунь, Черкаси, Білу Церкву, Канів, Умань, Бершаду...

— І Бершаду?! — скрикнув Гарасим, схопившися на рівні ноги. — Я, хоч присяг до кінця року, зараз кину службу. Втечу до вуйка Босого, перестерегчи його. То він збудував Бершаду, він до сеї пори здержував нею і своїм лицарством татарські походи сим шляхом в глубину краю.

— Погоди! Ще не знати, чи Жулкевскі згодиться на се жаданнє Турків. Міркую, не позволять пани, що навкруги тих городів мають свої маєтки. Чигирин, Черкаси, й инщі, то городи його власного зятя.

— Як не перестережу Босого зараз, готово бути запізно.

— А то що?! — Богдан крикнув, глянувши в степ за Дністром. — До броду хвалає ватага їздців.

— Хтож би то був, як не Татари! Таки Татари. Добре бачу, моє око зірке.

Богдан свиснув. З валу відповіли йому свистом на знак, що чули пересторогу. За хвилинку гримнула гармата. По тім боці Дністра, порусот кроків перед наближаючимися до броду їздцями впала бомба. Її льонт курився. В ту мить їздці зупинили коні, зсунулися з них і припали до землі. Коні також полягали коло своїх панів. Ледви се вчинили, бомба луснула, розкидаючи на всі сторони свій череп, камінчики і пісок. Їздці схопилися на ноги і стали вимахувати шапками.

— То посольство, — сказав Богдан і разом з Гарасимом висунувся з кущів. З валу зійшов його батько.

— Ну, ну, — сказав, коли придивився Татарам, котрі вже станули над рікою, ждучи на знак, що їм не боронять пройти ріку.

— Буде згода, коли такий знатний до нас в гості. Той на білім кони не хто інший, як Аліщах мурза, брат і заступник хана.

Сотник махнув шапкою. Від татарського гуртка відділилися два і віхали в воду. Алішах мурза з двома другими лишився на березі. Там вони стояли поти, поки два їх посли не пробралися на лівий беріг. Аж коли сі два, ведені сотником, щезли в кущах, Алішах з обома товаришами завернув і почвалав назад в сторону турецького табору. Михайло Хмельницький повів послів до Жулкевського.

— Коли брат хана вислав окремих послів, то Кримці мабуть хочуть переговорювати з Жулкевським поза плечима Скіндера, — замітив Богдан.

— Я може дурницю скажу, — відповів Гарасим, — бо я простий козак, чи, як пани кажуть, простий хлоп. Але мій хлопський розум каже, що було би ліпше, замість з тими нехристами торгуватися, вдарити на них і вирізати до ноги.

Воно справді було би найліпше, але Жулкевскі не має тілько сил...

— Сил має досить... більше, ніж треба. Біда тільки в тім, що кілько в таборі панів шляхтичів, тілько й зазброєних бабів. То лицарі, що бють язиками, не шаблями... Нехай би гетьман лишив своє панське лицарство в таборі, щоби далі пили і бенкетували. Але нехай би випустив на ворога усю людську челядь.

— Тої челяди таки замало на такого сильного ворога.

— Мій хлопський розум каже, що не замало. Я, очивидно, не думаю про вилазку в білий день... Я тут знаю кожду пядь землі. Бачите сей байрак по тім боці? Потому яр і балка. Там на право знов яр. Не видко, щоби ворог обсадив проходи, котрими можна дібратися до його табору. Одним яром можна обійти турецький табор аж до шатра Скіндера, другим зайти в саму середину Кантемірових Татар. Лише в ночи підплисти би байдаками до таких місць, з котрих яких пять сотень непомітно до одного яру, пять сотень до другого. Можнаб захопити самого Скіндера і на цілий табор кинути такий жах, що всьо пішло би в розтіч. Тоді обома бродами пробралась би через ріку решта війска і довершила би розгром поганської сили... Щось в кущах рухає ся!.. Ви не чули?

Гарасим замовк, оба стали наслухувати.

— Може який птах, — сказав Богдан. — Я не чув нічого.

— Кажу вам, — Гарасим тяг-[illegible] кожду пядь землі і підвів би хлопців аж під намет Скіндера, та в саму середину Буджаків... В кущах таки щось є. Хтось нас підслухує.

Гарасим встав і пірнув глубше в кущі. За ним ступав Богдан. Ледви зробили пару кроків, з землі перед Гарасимом схопився на ноги Татарин і вихопив зза пояса кинджал. Хвилю оба стояли не подвижно, вдивляючися один в одного. Нараз Гарасим сплеснув руками і крикнув здивуваним голосом:

— Шагін Ґерай!... Ви не в Персії?

— Ти знаєш мене? — крикнув Татарин, відскочивши два кроки взад, мабуть загадавши втечи. Погадавши хвилю, скочив знов вперед, підвівши до гори руку з кинджалом.

— Oaкі, що тут знають мене, моя смерть. Радше загибай ти!

Богдан, що стояв зараз за Гарасимом, копнув його так, що той повалився на землю. Татарин, що замахнувся кинджалом на Гарасима поцілив у порожнечу, втратив рівновагу і впав на свого мнимого ворога. В ту же мить сів на него Богдан, вхопив його обі руки і скрутив їх на спину. Татарин лежав обезсилений. Гарасим виповз зпід него і сів.

— Ти чого сів?! — крикнув Богдан. — Бери ремінь і вяжи руки!... Не чуєш?...

— Та чути, чую і звязати звяжу... Але міркую, що воно непотрібне. Сумніваюся, чи Шагін Ґерай підкрадався до нас як спільник того нашого ворога, що стоїть за рікою. Може би насамперед розмовитися з ним? Він балакає по нашому. Як возьмемо його між себе, то не втече. А як би рушився, то заки скочить, дістане ножем між ребра.

— Про мене... Але ходім назад на наше місце, бо нас поставили сторожити броду.

Гарасим виймив зза пояса Шагіна дві пістолі і всунув собі за холяву. Кинджал Шагіна був в руці Богдана.

— Ви чули, що ми про вас балакали? — Богдан спитав Татарина.

— Чув і зрозумів.

— То ходіть з нами. Недалеко відси. Найбільше пять кроків.

(Дальше буде).

Ів. Кревецький.

БІБЛІОТЕКА НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Коли перед 30 роками клали перші підвалини під бібліотеку Наукового Товариства ім. Шевченка, то основним наміром основників її було: створити у Львові книгозбір, в якім було би зібране все, що появилося до того часу та появлятиметься у будуччині друком з обсягу українознавства, що так чи инакше торкається України. Ucrainica повинні були стати специяльністю згаданої бібліотеки.

Не маю наміру подавати тут історію бібліотеки Н. Т. ім. Ш. Хто цікавий, нехай загляне до окремого нарису та до періодичних бібліотечних звідомлень у „Хроніці Н. Т. ім. Ш." Там побачить наглядно, як повстала і розвивалася згадана бібліотека, поки не зросла до нинішньої своеї величини — 100.000 тт. і вв. На сім місці слід сказати тільки отсе: нині, після 30 років істнування бібліотеки Н. Т. ім. Ш., можна ствердити з як найбільшим вдоволеннем, що наміри основників її в значній мірі вже здійснені. Бібліотека Н. Т. ім. Ш. — найповнійший нині у Львові збір книжок з обсягу українознавства. І не тільки у Львові, але взагалі на Малій Україні — на території між Ужгородом, Чернівцями, Перемишлем і Берестям. Знають про се всі, хто тільки пробував працювати науково в обсягу українознавства, або хочби на споріднених з ним ділянках. Знають однаково: свої і чужі. Однаково: у Львові, в краю і за границею. Знають — і користають з її скарбів.

Ucrainica Бібліотеки Н. Т. ім. Ш. у Львові складаються з отсих основних частин: 1) українських друків, 2) наукової літератури по українознавству і 3) українських рукописів.

Українські друки обіймають: а) українські стародруки від XVI. по кінець XVIII. ст. від першого українського друку: Апостола Федорова (Львів, 1574) аж по: Енеїду Котляревського (СПетербург, 1798) ключно. Остільки одначе відділ українських стародруків у Бібліотеці Н. Т. ім. Ш. не повний іще, то повний комплет їх україніст знайде таки у Львові — у Національнім Музею. За те збірка б) українських новодруків XIX.—XX. вв. у Бібліотеці Н. Т. ім. Ш. найбогатша зі всіх українських бібліотек на цілій території України. Передовсім збірка ся цінна тим, що в ній заступлені більшими чи меньшими колекціями всі українські землі взагалі: Велика Україна, Галичина, Буковина, Закарпаття, а також українські кольонії в Америці. А далі: комплетом перших видань українських клясиків. З окрема слід згадати велику колекцію українських періодичних видань, головно газет. Безпосередно перед війною 1914—18 рр. Бібліотека Н. Т. ім. Ш. одержувала вже майже всі українські газети, що виходили в Европі й Америці — без огляду на їх партійну приналежність. І з того погляду Бібліотека Н. Т. ім. Ш. у Львові — одинокий книгозбір на всій Україні.

Наукова література по українознавству — се незвичайно богата і цінна українознавча література головно на російській мові. Можна сміло сказати: література ся — гордощі бібліотеки Н. Т. ім. Ш. Се передовсім видання всіх майже російських наукових інституцій з Академією Наук у Петербурзі на чолі. Видання не тільки нові, але також і давнійші. Деякі — в повнім майже комплеті (нпр. Академії Наук у Петербурзі, Общества Исторіи и Древностей у Москві, Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ у Київі, археольогічних зїздів, найважнійщих університетів й ин.) А далі: окремі приватні публікації, періодичні видання і т. д. Та окрім на російській мові зібрані в бібліотеці Н. Т. ім. Ш. численні і цінні Ucrainica також на инших мовах.

Відділ українських рукописів бібліотеки Н. Т. ім. Ш. складається з двох збірок: а) основної збірки Н. Т. ім. Ш. і б) збірки пок. д-ра Ів. Франка. Обі збірки числять около 1000 чч. Численні набутки останніх літ нескатальоговані ще. Рукописи бібліотеки Н. Т. ім. Ш. обіймають час від XIV. по XX. вв. Між ними чимало автографів визначних українських письменників. З окрема слід згадати чималу збірку закарпато-українських рукописів XVI.—XIX. вв. Також теки пок. українського бібліографа Ів. Ем. Левицького, в яких містяться: а) невидане досі продовження його Української Бібліографії Австро-Угорщини XIX. ст. (рр. 1894—1900) і б) богаті матеріяли до дальших випусків біографічного словника Прикарпатської України кін. XVIII. — поч. XX. вв. (букви Б—Я).

Та не тільки богацтвом літератури по українознавству цінна бібліотека Н. Т. ім. Ш. Не меньш цінна вона і специяльною літературою з области инших наук. Передовсім виданнями численних Академій Наук, Наукових Товариств і найріжнороднійших наукових видавництв цілого майже світа, які одержувала в обмін за видання Н. Т. ім. Ш. Так! Цілого майже світа. Загляньте тільки до „Хроніки Наук. Тов-а ім. Шевченка" і ви побачите, скільки заграничних Академій Наук, Наукових Товариств і взагалі наукових установ і видавництв стояло і стоїть в обміні з Н. Т. ім. Ш. у Львові. Передовсім — усі славянські. А далі: німецькі, англійські, французські, італійські, шведські, норвежські, голяндські, данські, еспанські, портуґальські, румунські, грецькі, фінляндські, мадярські, естонські. Та не тільки всі майже европейські Академії Наук і Наукові Товариства присилають свої видання до бібліотеки Н. Т. ім. Ш. Присилають туди свої видання також Академії і Наукові Товариства инших частин світа: Азії (Японія, Індії), Америки (Північної і Південної), Австралії. І під сим оглядом бібліотека Н. Т. ім. Ш. — одинокий книгозбір у Львові, в якім читач знайде того роду літературу у такій скількости.

Крім отсього загального перегляду слід звернути ще окремо увагу на декілька специяльних збірок книжок, що їх має бібліотека Н. Т. ім. Ш. у Львові. Отже:

1) Книгозбір д-ра Ів. Франка. Се б. приватна бібліотека пок. Письменника, що складається з коло 7.000 тт. і вв. старо і новодруків та понад пів тисячки ріжних старих і нових рукописів, які зібрав був Покійний. Не треба і говорити, яку ціну має книгозбір такої визначної одиниці, як пок. д-р Ів. Франко. Се найперше збір цінних книжок з тих областий людського духа, якими цікавився Пок. Власник їх. А також дорога памятка по пок. Авторі „Мойсея". Збір сей перейшов на власність Н. Т. ім. Ш. на основі завіщання пок. Письменника. Він займає цілу окрему кімнату.

2) Книгозбір В. Лесевича. Се б. приватна бібліотека пок. визначного українського фільософа Володимира Лесевича, що складається з понад 3.000 тт. і вв. Одинока у Львові систематично зібрана фільософічна бібліотека, зложена головно з видань клясиків фільософів англійських, французьких, німецьких, італійських, російських й инших.

3) Книгозбір д-ра Івана Мандичевського. Се цінна збірка Вп. д-ра Ів. Мандичевського зі Станиславова, що складається з кількох соток книжок з обсягу найновійшої західно-европейської літератури по фільософії, яку Вп. Жертводавець постійно збільшав. Збірка ся знаменито доповнює книгозбір В. Лесевича.

4) Книгозбір проф. Ю. Медвецького. Се б. приватна бібліотека українського геольога, б. проф. львівської політехніки пок. Юліяна Медвецького, що числить понад 2.000 тт. і вв. з обсягу геольоґії і взагалі фізіографії головно Галичини і Карпат.

5) Книгозбір Ол. Кониського. Се частина б. приватної бібліотеки пок. українського письменника Олександра Кониського, що числить кількасот тт. головно великоукраїнських видань XIX. століття.

6) Книгозбір о. д-ра П. Крипякевича. Се б. приватна бібліотека пок. о. д-ра Петра Крипякевича, що складається з цінних видань по історії церкви і теольоґії, переважно — латинських, грецьких і церковно-славянських стародруків.

(Конець буде).

Б. Т.

„В ВОЛИНСЬКІЙ, ТИХІЙ СТОРОНІ..."

історичне оповідання з кінця XVIII. століття.

(Продовженне)

(6)

Мацькови і Войткови сподобалась вельми ця тайна політична місія. Не будуть працювати, ходитимуть собі по коршмах, веселитися за панські гроші, а потім іще й нагорода!

* * *

Мацько і Войтко переодягнулись у ношу волинських мужиків і прийшли до Городища. Пійшли до церкви, щоби "висповідатися у о. Бендерівського. Та не застали священика. Він виїхав до Житинка. Туди запросили о. Олександра панські економи посвятити паску. Було то перед самим польським великоднем. У Житинку не було польського священика.

Із церкви пійшли оба політичні агітатори у коршму.

День був похмурий, росив дощ. Мужики із скуки у такі дні люблять пересаджувати у коршмі. В просторій коршмі гамірно. Повно людей. Одні обнімають й цілюються, инші сваряться, мало не бються, самі не знаючи за що і про що. Инший ший затягав сумну пісню а кінчив її гулящою шумкою. На всіх мужицька "нежурниця" мала свій вплив.

За сильною (для безпечности при бійках) решіткою з дубових лат, сидів жид шинкар. Наливав крізь мале віконце мужикам у пляшки і чарки напитки і брав гроші, погладжуючи з удовілля бороду. Часом сам він мішався у бесіду, підбунтовував, жартував і випитував. Видно було, що вважав на кожне слово мужикві. Так приказав йому пан Дзюса.

Жиде, кварту доброго еиду! — кликнув Мацько й Войтко й оба присілись до мужиків, що сиділи при довгому столі й покурювали з люльок.

Жид подав мід. Мацек і Войтко угощали себе й своїх сусідів. Між ними завязалась балачка.

— Що у вас новенького, чесні люде? — спитав ввічливо Мацек.

— А що нового? — відповіли Касіян Андрійчук і Катро Олемнець (так називались запитані). — У нас ніщо нового, стара біда. Ми, видите, люде немандрівні, нічого не знаємо. Але що нового у вас?

— Ого-го! У ас богато нового чувати. Говорять, Москаль іде на Польщу. Буде воювати й різати — ви вже знаєте кого...

Мацек говорив голосно, щоби всі чули.

— А відкіля вас Бог веде, добрі люде? — спитва хтось із товпи.

— Ми зпоза Київа аж і як і ви, Українці. Там тьма тьменна війська готовиться проти Польщі.

— Е, не слухаюте, добрі люде. Оставте такі пусяки! — завважав оден старий чоловік. — Мовчи язичку, будеш їсти кашку. Краще говоріть про своє життя-буття.

Андрійчук і Омелянець почали балакати про свої хазяйські справи.

— Великдень уже перед дверми, куме.

— Так, уже недалеко.

— А намолотили ви пшениці на паску?

— Намолотив, слава Богу, але скупо зерна.

— А будете ви що різати на Великдень?

— Є в мене кабан. Моя баба радить продати, але я таки заріжу. А то весь час пісно й пісно. А ви, куме?

— Є в мене порося. Я також заколю.

Вони були би ще балакали, але один із них запримітив, що вже занадто засиділись.

— Ми вже тут доволі нагрішили, — сказав він — памятаєте, що тамтої неділі говорив нам у церкві священик. Ходім до хати.

— Таки так. Пійдемо, — сказали оба куми і вийшли з коршми.

Мацек шарпнув потайки за полу Войтка, відійшов із ним подальше від товпи під вікно і сказав пошепки:

— Цо ти о тем мисліш, браце?

— Гм, то підозріле: різати кабана і порося, тож напевно значить зарізати пана і його сина. І їх поп цось їм мувіл у церкві, але цо? Ех, шкода, що ми не розвідались?

— З тебе все буде дурень, Войтек. Відзіш пшеце, же он намамявал до конфедерації на католікуф. Тераз пуйдземи до пана старости.

Вони вже виходили, та в цю хвилю влетів до коршми, наче божевільний, молодий парубок. Його привитали:

— Здоров, здоров Левко Яблонський.

Але Левко не відповідав на привіти. Він просто побіг до решітки і крикнув:

— Давай, нехресте, горівки, але сильної!

— А є в тебе гроші? — спитав недовірчиво жид.

Левко шпурнув йому пригоршу дрібних грошей.

— А чого ти, Левуню, нині такий сердитий? — питався жид, наливаючи йому кварту горівки. — Не дістав ти який "честунок" у дворі?

Левко нахмурився і не кажучи ні слова, кількома ковтками випив горівку. Очі його іскрились, він почав заточуватись. До нього підійшла одна сільська баба і спитала співчуваюче:

— Бідний Левчику, що з тобою? не горюй серденько.

Левко прикрив долонею очі зі стиду й ледви говорив крізь сльози.

— Мене пороли... двацять палиць.., ні за що, ні про що! Я щодня молюся Богові, щоби рятував мене від панської кари, але нині не вимолив. Видно я гзрішив... Проти пана я нічим не провинився, працював цілісенький день... і двацять палиць! Ах тітко, тіточко! Господь побив би того окаяного Дзюсу. Колиб можна, я роздер би його на кусочки!

Недалеко Левка стояла гурма пяних людей. Їм у голову залізла "війна з Польщею", про яку згадували ці люде зпоза Київа, цебто Мацько і Войтко.

— Чого би тут до нас ішов Москаль? — спитав оден із мужиків.

— Гм, чого? — відповів инший підсміхаючись — закурити собі у нас люльку.

— Хто зна, що з цього буде? — завважав третій — може бути біда. Пнаи сваряться, а в мужиків тріщать чуби. Моліться Богові, щоби хмара минула нас.

Левко, хоча вже був добре пяний, але як почув про війну, почав викрикати:

— Буде війна, то й я пійду! Будемо бити того проклятого ... всіх... хай знають!

— Вдурів Левко, плете ні се ні те — говорили боязкіщі люде й виходили із коршми. Але Левко не переставав відгрожувати, а там затягнув пісоньку:

І я собі козаченько
Погуляю си гарненько!
Погуляю, як сам знаю
Бо я горе в серці маю.

(Дальше буде).